

# *Adoptie*

## *Wat is adoptie?*

Adoptie komt van het Latijnse woord 'adoptare', dat o.a. 'opnemen in een familie' betekent. Een 'adoptaticius' was in de klassieke wereld een aangenomen zoon. De grootste keizers van het Romeinse rijk (Trajanus en Hadrianus) waren adoptie-keizers, wat betekent dat keizers de beste man van hun keuze als zoon adopteerden en als opvolger aanwezen. In de Oudheid kwam adoptie veel voor.

Er is verschil tussen pleegzorg en adoptie. Adoptie kan worden omschreven als „het aannemen van het kind van een ander om dit als eigen kind te onderhouden en op te voeden” (*Christelijke Encyclopedie*, 2<sup>e</sup> druk). Bij adoptie wordt het kind het kind van de ouders die adopteren. Bij pleegzorg blijft het kind een kind van de oorspronkelijke ouders. In de volksmond wordt adoptie ook wel 'het aannemen van een kind' genoemd.

## *Feiten over adoptie*

### *Aantallen*

Het duurde tot 1956 voordat adoptie in Nederland wettelijk geregeld was. Vóór 1956 was er eigenlijk geen sprake van adoptie in grote omvang. Er was slechts sprake van enige adoptie binnenslands. Na 1956 komt vooral de adoptie uit het buitenland in beeld. In de jaren '70 en '80 van de twintigste eeuw worden jaarlijks ongeveer 1000 tot 1500 buitenlandse kinderen naar Nederland geadopteerd. In 1980 en 1981 worden bijna 2000 kinderen per jaar geadopteerd. Het aantal geadopteerde kinderen uit het buitenland is op dit moment ongeveer 1000 per jaar. In totaal zijn er thans ruim 25.000 in Nederland. Wereldwijd worden er jaarlijks circa 30.000 kinderen geadopteerd.

### ***Herkomst***

De geadopteerde kinderen komen uit verschillende landen. Op dit moment zijn Colombia (Zuid-Amerika) en China (Azië) belangrijke landen waar adoptiekinderen vandaan komen. Ook komen er wel kinderen uit andere ontwikkelingslanden, zoals Sri-Lanka, India, Brazilië etc. De meeste kinderen worden geadopteerd in de leeftijd van 0-2 jaar. Ook in de leeftijd van 3-4 jaar worden relatief veel kinderen geadopteerd. Oudere kinderen veel minder.

### ***Wetgeving***

De huidige manier van adoptie is geregeld in de adoptiewet van 1989. Het adopteren van een kind is een ingrijpend traject met de nodige waarborgen voor ouders en kinderen. De huidige adoptieprocedure is opgebouwd uit verschillende stappen. Deze procedure kan soms wel 2 à 3 jaar duren. Ook zijn de kosten van adoptie niet gering. Alles bij elkaar kan het oplopen van circa 5.000 tot 15.000 euro. Het blijkt overigens dat binnen alle lagen van de bevolking kinderen worden geadopteerd. „Uit onderzoek blijkt dat mensen uit alle lagen van de bevolking een kind adopteren. Gemiddeld zijn de ouders wel iets hoger opgeleid en welgestelder. In vergelijking met ouders die hun eerste biologische kind krijgen, zijn adoptieouders iets ouder” (prof.dr. F. Juffer, *NRC-Handelsblad*, dd 19 april 2003).

### ***Adoptievereniging***

Binnen de gereformeerde gezindte is een Adoptievereniging voor de Gereformeerde Gezindte actief. Deze vereniging belegt bijeenkomsten en vergaderingen om ouders bij te staan rond vragen met betrekking tot adoptie van kinderen. Ook worden bijeenkomsten voor adoptiejongeren georganiseerd.

### ***Begrippen***

Bij adoptie zijn een aantal zaken/begrippen van belang.

#### ***\* Het adoptiekind***

Soms (slechts een enkele maal) komt een adoptiekind uit Nederland (binnenlandse adoptie). De meeste adoptiekinderen komen uit het buitenland (China, Colombia, Sri-Lanka, Brazilië etc.).

### \* *De biologische ouders*

Soms zijn de biologische ouders bekend, in een aantal gevallen alleen de moeder. Soms is het te adopteren kind een wees. In de meeste gevallen is er wel een moeder. Er is dan een afstandsverklaring (een wettelijk document, waarbij de moeder afstand doet van een kind) nodig. Een dergelijke afstandsverklaring roept ethische vragen op. Overwogen zou kunnen worden of adoptie onder deze voorwaarden wel aanvaardbaar is.

### \* *De adoptiefouders*

Adoptiefouders zijn geen namaakouders. Adoptiekinderen zijn ook geen tweederangs kinderen. Het zijn voluit ouders en kinderen. „Tegelijkertijd dienen ouders wel te beseffen dat ze plaatsvervangende ouders zijn. Er zijn immers ook een biologische moeder en vader. Adoptiefouders dienen van meet af aan het gewone en het bijzondere van hun ouderschap te beseffen. Dat voorkomt mogelijke pijn op de langere termijn” (dr. W.H. Velema).

### *Schriftgegevens en adoptie*

In de Bijbel komen we het verschijnsel adoptie duidelijk tegen. Mozes is een voorbeeld. *En toen het knechtje groot geworden was, bracht zij het tot Farao's dochter, en het werd haar ten zoon; en zij noemde zijn naam Mozes* (Ex. 2:10). Bij de omringende heidense volken was adoptie een veel voorkomende zaak. Vaak werden kinderen geadopteerd met het oog op het nageslacht. „De meest voorkomende reden was om de vader te verzekeren van erfgenamen of opvolgers” (*Adoptie*, 1993). Het belang van de ouders staat hierbij centraal. Ook werden wel kinderen geadopteerd om als mensenoffer te dienen.

Het is opmerkelijk dat in de Mozaïsche wetgeving, waarin allerlei zaken soms zeer gedetailleerd voor het volk Israël zijn voorgescreven, helemaal niets wordt gezegd over adoptie. Deels is dit te verklaren omdat kinderen in Israël werden opgevangen in een hecht familieverband. Deels is het ook te verklaren omdat de Bijbel afstand neemt van de heidense wijze en oogmerken bij adoptie.

Adoptie mag niet plaatsvinden uitsluitend ter wille van de kinderen van de adoptiefouders. Over het algemeen kan worden

gesteld dat de Schrift de adoptie niet afwijst, ook niet aanbeveelt. „De Schrift wijst adoptie niet af, beveelt haar ook niet aan, staat er tolerant tegenover” (*Christelijke Encyclopedie*, 2e druk). Binnen de beschikbare bijbelse gegevens (hulp aan de naaste; liefdegebod, Gods voorzienigheid etc.) zou adoptie kunnen worden getypeerd als „een barmhartige noodmaatregel in een door de zonde verdorven wereld” (*Adoptie*, 1993). Enerzijds moet steeds worden bedacht dat in veel gevallen een natuurlijke ouder (gedwongen) afstand moet doen van zijn of haar kind. Ethisch is dit een heel zwaar wegend punt. Anderzijds dat vele adoptiekinderen in het land van herkomst geen bestaan zouden hebben. Moeders staan in het land van herkomst soms voor onoplosbare problemen. Het is beslist niet denkbeeldig dat een kindje zonder adoptie gestorven zou zijn door gebrek, honger, onvoldoende verzorging, geringe hygiëne etc. De armelijke omstandigheden waarin adoptiekinderen vóór adoptie verkeren, zijn ook soms schrikbarend.

### ***Motieven voor adoptie***

Waarom adopteren mensen en echtparen kinderen? Er zijn verschillende motieven voor adoptie. Het is belangrijk dit te onderkennen.

1. Er zijn echtparen die uit volstrekt idealistische motieven een kind adopteren. Soms heeft men al eigen kinderen en wordt daarnaast ook een kind geadopteerd. Onderzoek heeft uitgezeten dat in de periode 1970-1985 ideële motieven een belangrijke rol hebben gespeeld. Bij deze motieven kan men bijvoorbeeld denken aan hulpbetoon aan mensen en kinderen die honger lijden etc. Ideële adoptie vindt dus louter plaats om de ander te helpen.
2. De meeste adopties hebben als achtergrond ongewilde kinderloosheid. „Geen idealisme, maar een onvervalste kinderwens. Dat is de drijfveer voor duizenden adoptieouders die wachten op een kind uit Zuid-Amerika of China” (*NRC-Handelsblad*, 10 april 2003). Onderzoeker prof.dr. F. Juffer stelt, op grond van recent en uitvoerig onderzoek, vast dat het doorslaggevende motief voor adoptie veelal is gelegen in ongewilde kinderloosheid.

3. Ook is het mogelijk dat kinderen worden geadopteerd vanuit een samenstel van motieven. Deels zal hierbij de ongewilde kinderloosheid een rol spelen. Deels echter kunnen ook ideële motieven aanwezig zijn.

Het is niet eenvoudig de verschillende motieven zuiver te onderscheiden. De onderzoeker Hoksbergen onderscheidt voor de Nederlandse situatie drie perioden:

- a. de periode tot 1970, waarin ouders een kind adopteren omdat ze ongewenst kinderloos zijn
- b. de periode 1970-1985, waarin ouders kinderen adopteren en ideële motieven een belangrijk element zijn
- c. de periode sedert 1985, waarin een samenstel van factoren de motieven inhoud geeft.

Het is goed bij adoptie de verschillende motieven op het spoor te komen. Hier kan pastorale zorg verduidelijken en een kritische functie hebben.

### *Pastorale aandachtspunten*

#### *Kinderloosheid*

In de eerste plaats is er in situaties van adoptie en het overwegen ervan veelal sprake van ongewilde kinderloosheid. Het is noodzakelijk om in pastorale situaties deze achtergrond goed te onderkennen. Elders in deze bundel wordt ingegaan op de ethische vragen die bij ongewilde kinderloosheid rijzen. Adoptie komt veelal in beeld als onontkoombaar is vast komen te staan dat het krijgen van kinderen onmogelijk is.

#### *Gods leiding*

In zondag 10 van de Heidelbergse Catechismus wordt gewezen op Gods voorzienigheid. Wanneer adoptie zich gaat opdringen, dient men bedacht te zijn op vragen hierover. Waarom krijgen wij geen kinderen? Bij de huwelijksbevestiging is gezegd: „de kinderen die ze krijgen zullen”. ”Krijgen zullen” betekent in het huwelijksformulier overigens niet in dat het zeker is dat ze komen. ”Krijgen zullen” betekent, in het zestiende-eeuwse Nederlands zoveel als: de kinderen die ze mogelijk zullen krijgen. Bij ongewilde kinder-

loosheid komt dan toch de vraag boven: Mogen we een kindje adopteren? Mag een biologische moeder afstand doen van een kind? Anderzijds heeft adoptie ook een positieve zijde. Bedacht moet worden dat kinderen die geadopteerd worden zonder deze adoptie veelal geringe levensverwachtingen hebben.

### ***Geschied***

Aan adoptiefouders worden bepaalde eisen gesteld. Er wordt een onderzoek gedaan naar de gezinssituatie. Soms kan dit vrij confronterend zijn. Ook kan een afwijzing volgen. Bij pleegzorg treedt dit verschijnsel ook op. Het kan heel moeilijke situaties geven indien een echtpaar wordt afgewezen. Ook hier is dan pastoraat nodig. De ambtsdrager hoede zich er echter voor om hulpverlener te zijn. „Ieder jaar melden zich zo'n 1600 echtparen bij het Ministerie van Justitie aan voor adoptie. Van de aanvragers valt in de loop van de procedure aan aanzienlijk deel (ongeveer 40%) af, zodat er uiteindelijk een kleine duizend overblijven. De meesten van deze echtparen kunnen zelf om diverse redenen geen kinderen krijgen. Met elkaar vormen zij de grootste groep adoptiefouders (momenteel 85 à 90%). Toch is het uiteindelijk maar een betrekkelijk klein deel van de kinderloze echtparen (1 op de 5) dat besluit om een kind te adopteren.” (*Adoptie*, 1993)

### ***Belemmeringen***

Adoptie stelt bepaalde eisen aan adoptiefouders. Adoptiefouders moeten bereid zijn het kind „alle medische behandelingen, zoals inentingen en bloedtransfusies, te laten ondergaan”. Gemoedsbezwaarden bij vaccinatie kunnen niet adopteren. Ook mag men op het moment van aanvragen niet ouder zijn dan 41 jaar. Adoptie is bovendien feitelijk een vrij lange en ingewikkelde weg. Ook een weg met juridische haken en ogen. De ambtsdrager moet ervoor waken geen onbezoldigd adviseur in lastige situaties en moeilijke maatschappelijke problemen te worden.

### ***Kinderdoop***

De doop van geadopteerde kinderen is een belangrijk punt. Op de Synode van Dordrecht (1618-1619) is hier reeds over gesproken. Die Synode wees de doop van geboren heidenkinderen om verschillende redenen af. Vaak werden in de zeventiende eeuw kinde-

ren geadopteerd om als knecht te werken en niet om als kind een plaats in te nemen in het gezin. De Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten van 1977 heeft bepaald dat een geadopteerd kind gedoopt mag worden indien en „zodra het kind krachtens uitspraak van de bevoegde rechters in het land van herkomst ter adoptie in het gezin van de adoptiefouders is opgenomen” (*Voornaamste besluiten*, pag. 19). De kerkenraad mag doop in dat geval toestaan. Zij is het niet verplicht. In de Gereformeerde Gemeenten in Nederland kunnen adoptiekinderen niet worden gedoopt. De Oud Gereformeerde Gemeenten hebben geen synodale uitspraken gedaan over de doop van adoptiekinderen, hoewel er wel een positieve handreiking is gedaan aan de kerkenraden.

### ***Zorgen bij het ouder worden***

De meeste adoptiekinderen groeien zonder uitzonderlijke problemen op. Wel is het zo dat adoptiekinderen bij het ouder worden gewoonlijk meer problemen hebben dan gewone kinderen. Ook komen adoptiekinderen gemiddeld wat meer bij de hulpverlening terecht. Ook gaan ouder wordende adoptiekinderen over het algemeen vragen stellen over het land van herkomst en hun biologische ouders. Het kan nodig zijn hier in het pastoraat, richting de adoptiefouders, niet al te krampachtig mee om te gaan. Adoptiefouders en adoptiekinderen zijn deels gewoon. Deels echter is er ook sprake van een bijzondere situatie. Het is nodig en goed dit in het pastoraat helder te houden. Enige aandacht in het pastoraat jegens adoptiekinderen, ook bij het ouder worden, kan belangrijk zijn. In de puberteit kunnen er bij geadopteerde kinderen allerlei vragen ontstaan en psychische problemen komen, die verband houden met hun adoptie.

### ***Adoptieverenigingen***

Er zijn verenigingen voor adoptiefouders. Ook wordt er veel onderzoek naar adoptie gedaan. Het kan nuttig zijn adoptiefouders hierop te wijzen. De adresgegevens voor de adoptievereniging vanuit onze gemeenten zijn: secretaris: de heer H. Top, Steneveld 32, 6715 HB Ede, tel. 0318-623045. De huidige voorzitter van de adoptievereniging is de heer W. Visser, G. Breitnerstraat 5, 8072 HM Nunspeet, tel. 0341-254072.

### ***Financiële aspecten***

Adoptie kan in de financiën lopen. Het is de vraag of hier diaconaal geld kan en mag worden aangeboden. Overleg hierover binnen de kerkenraad is raadzaam. Ook is bezinning noodzakelijk als ouders bezig zijn met adoptie en wellicht een te smalle beurs hebben. Er zijn voorbeelden bekend dat diaconieën ter zake een helpende hand hebben geboden.

### ***Motieven voor adoptie***

Tenslotte moet nog worden benadrukt dat uitsluitend de kindereens een heel beperkte reden is om tot adoptie over te gaan. Echtparen zouden toch blij kunnen geven dat ook andere motieven een rol spelen in de beslissing om te komen tot adoptie. Het is de taak van de ambtsdrager om ook dit element nadrukkelijk onder de aandacht te brengen.

### **Literatuur**

1. W. Visser en P.P. van Dorp-Stolk: *Adoptie* 1993.
2. F. Juffer: *Adoptiekinderen* 1997.
3. diverse knipsels uit dagbladen, vooral: *NRC-Handelsblad*; 19 april 2003 met een themanummer over adoptie